

วาทกรรมคำอวยพรในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน
Discourse of Blessing Words Used in the Literature for I-san Moral
Ceremony of Binding Wrist

พงศ์วัช จรุงฐิติวัฒน์¹ / ปฐม หงษ์สุวรรณ² / วิชยา โยชิตะ³
Phongthawat Jaroonthitawat / Pathom Hongsuwan / Wichaya Yoshida

¹ สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Program in Thai Language, Graduate School, Mahasarakham University

² สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Program in Thai Language, Department of Thai and Eastern Languages,
Faculty of Humanities and Social Science, Mahasarakham University

³ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Program in Japanese Language, Department of Thai and Eastern Languages,
Faculty of Humanities and Social Science, Mahasarakham University

บทคัดย่อ

วรรณกรรมคำผูกแขนอีสานถือเป็นคำอวยพรที่แฝงไปด้วยพลังอำนาจ เป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมที่มีอิทธิพลต่อระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ของคนอีสาน ทั้งยังเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์วิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม รวมถึงจารีตปฏิบัติที่สำคัญในสังคมอีสาน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวาทกรรมคำอวยพรในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน แสดงให้เห็นการประกอบสร้างอำนาจและอุดมการณ์ผ่านภาษา โดยศึกษาจากวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานที่เป็นลายลักษณ์อักษรจำนวนทั้งสิ้น 16 ฉบับ และวรรณกรรมมุขปาฐะจากการสัมภาษณ์หมอสู่ขวัญ จำนวน 6 คน ผลการศึกษาพบว่า วาทกรรมคำอวยพรในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานเกิดจากการประกอบสร้างอำนาจและอุดมการณ์ 4 ประการ คือ 1) วาทกรรมคำอวยพรจากศาสนาพุทธ วาทกรรมที่พบประกอบด้วย วาทกรรมพระรัตนตรัย วาทกรรมภาษาศักดิ์สิทธิ์และวาทกรรมบุญ 2) วาทกรรมคำอวยพรจากศาสนาพราหมณ์ วาทกรรมที่พบประกอบด้วย วาทกรรมเทพเจ้า วาทกรรมถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์ วาทกรรมฝ่ายศักดิ์สิทธิ์ และวาทกรรมฤกษ์ยามมงคล 3) วาทกรรมคำอวยพรจากอำนาจเหนือธรรมชาติ วาทกรรมที่พบประกอบด้วย วาทกรรมเวทดาฝ่ายพุทธ วาทกรรมพญาแถน และวาทกรรมมาเยอขวัญเอย 4) วาทกรรมคำอวยพรจากความสุขในอุดมคติ วาทกรรมที่พบประกอบด้วย วาทกรรมเจ้าคนนายคน วาทกรรมมั่งมีศรีสุขและวาทกรรมอยู่ดีมีเฮ ผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ภาษา อำนาจและอุดมการณ์มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน อำนาจและอุดมการณ์จึงเป็นสิ่งที่ฝังฝังอยู่ในวาทกรรมคำอวยพรอย่างแนบเนียนและเป็นธรรมชาติ

คำสำคัญ : อำนาจ, อุดมการณ์, วาทกรรม, คำอวยพร, วรรณกรรม, คำผูกแขนอีสาน

Abstract

Blessing words used in the literature for I-san moral ceremony of binding wrist in which power was hidden were part of discourse that have influenced a set of thoughts, beliefs, values, and ideology. They also controlled ways of life, tradition, ceremony, and practice in I-san society. Therefore, this article aimed to do the discourse analysis of blessing words found in the literature for I-san moral ceremony of binding wrist displaying the construction of power and ideology through the language usage. The total number of 16 pieces of written I-san literature of binding wrist ceremony and the oral literature gained from 6 Brahmins or Maw Soo Khwans' interview were used to analyze. The findings revealed that the discourse of blessing words used in the literature for I-san moral ceremony of binding wrist can be divided into 4 types. They were 1) Discourse of blessing words from Buddhism which includes discourse of the Triple Gem, discourse of sacred languages, and discourse of merit; 2) Discourse of blessing words from Brahmanism, including discourse of gods, discourse of sacred speech, discourse of sacred cotton, and discourse of auspicious time; 3) Discourse of blessing words from supernatural power, including discourse of Buddhist angels, discourse of Phaya Than, and discourse of blessing ceremony 4) Discourse of blessing words from ideal happiness, including discourse of bosses, discourse of wealth, and discourse of well-being. The findings revealed that languages, power, and ideology were related to one another. Thus, it could be stated that power and ideology is hidden soundly and naturally in the discourse of blessing words.

Keywords: power, ideology, discourse, blessing

words, blessing words used in the literature for I-san moral ceremony of binding wrist

บทนำ

วรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน คือ คำอวยพร ขณะผูกข้อมือให้กับผู้รับการผูกแขนในโอกาสที่มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญเกิดขึ้นในชีวิตทั้งในด้านดีและด้านร้าย เป็นถ้อยคำที่มีความไพเราะอ่อนหวาน สุภาพ นุ่มนวล ล้วนมีความหมายไปในทางที่ดีทั้งสิ้น (ปรีชา พิณทอง, 2534 : 298) คำอวยพรที่เปล่งออกมาถือเป็นถ้อยคำที่ฝังแฝงไปด้วยพลังอำนาจและอุดมการณ์ เพราะส่งผลให้ผู้รับการผูกแขนเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม เกิดความเชื่อถือศรัทธานำมาซึ่งกำลังกายที่เข้มแข็ง มีกำลังใจที่มั่นคงเมื่อได้ยินคำอวยพรดังกล่าวพร้อมๆ กับมีเส้นด้ายผูกมัดไว้ที่ข้อมือ เมื่อเป็นเช่นนี้วรรณกรรมคำผูกแขนอีสานจึงอยู่ในฐานะของ “วาทกรรม” ที่มีอำนาจและอิทธิพลต่อระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ตลอดจนแบบแผนปฏิบัติต่อกันในสังคมอีสาน ดังที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ (2554 : 19-27) กล่าวไว้ว่า วาทกรรมเป็นเรื่องของอำนาจซึ่งอำนาจในที่นี้ไม่ใช่เรื่องของการกดขี่บังคับโดยตรง แต่หมายถึงการสร้าง ความหมาย คุณค่า กฎเกณฑ์ เงื่อนไข สร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นเพื่อส่งอิทธิพลในการควบคุมสังคม สถาบัน บุคคล ว่าอะไรควรนำเสนอเพื่อสื่อความ อะไรควรเชื่อและปฏิบัติตาม วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าภาษา คำพูด ถ้อยแถลงที่มีกนิยมนำเข้าใจกัน แต่วาทกรรม ยังหมายรวมถึงจารีต ประเพณี ความเชื่อ คุณค่าและสถาบันต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อำนาจและอุดมการณ์จึงเป็นสิ่งที่ฝังแฝงอยู่ในวาทกรรมอย่างแนบเนียนและเป็นธรรมชาติ ผู้ใช้ภาษาจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของวาทกรรมโดยไม่รู้ตัว สอดคล้องกับทัศนะของ ฟาน ไค้ (อ้างใน ธีรพร พานโพธิ์ทอง, 2556 : 10) ที่กล่าวว่า ในโลกสมัยใหม่อำนาจมีที่มาจาก การครอบงำทางความคิดมากกว่าการใช้กำลังหรือการบังคับ และวาทกรรมก็มีบทบาทสำคัญในการครอบงำทางความคิด เริ่มจากกลุ่มผู้มีอำนาจในสังคมควบคุมวาทกรรมเพื่อสื่อทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและอุดมการณ์ที่เอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายตน เมื่อคนในสังคมถูกครอบงำทางความคิด ก็จะประพฤติปฏิบัติตามความคิด ความเชื่อนั้นๆ กลุ่มผู้มีอำนาจในสังคม

จึงสามารถควบคุมคนในสังคมได้ตามที่ตนต้องการโดยผ่านวาทกรรมนั่นเอง

วรรณกรรมคำผูกแขนอีสานจึงนับเป็นวาทกรรมคำอวยพรที่เปี่ยมไปด้วยพลังและความเข้มแข็งเพราะผู้มีอำนาจในสังคม เช่น พระสงฆ์ หมอสู่วัยญ์ ผู้สูงอายุ ได้นำเอาอำนาจและอุดมการณ์ทั้งจากศาสนา จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ จากฮีต คอง ฯลฯ มาประกอบสร้างผ่านกระบวนการเลือกสรรคำ เน้นคำและสานต่อความหมายถ่ายทอดออกมาในรูปของคำอวยพร การอ้างเอาอำนาจและอุดมการณ์ต่างๆ มาประกอบสร้างเป็นคำอวยพรก็เพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพิธีกรรม ทั้งนี้เพราะกระบวนการทางสังคมหล่อหลอมและขัดเกลาให้คนอีสานยอมรับ เชื่อถือศรัทธาผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าเสมอ

อำนาจต่างๆ เหล่านี้ทำให้บุคคลในสังคมเชื่อและยำเกรงจน “เห็นเป็นธรรมดา” ทำให้ยอมรับสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่คิดสงสัยหรือใส่ใจสอบสวนว่ามีอะไรแฝงอยู่เบื้องหลัง หากกล่าวเฉพาะในเรื่องภาษาการ “เห็นเป็นธรรมดา” นี้เอง ที่เป็นเสมือนม่านบังตามิให้เราแลเห็นสิ่งที่เรียกว่า “อำนาจ” อันแผ่ขานอยู่ในปรากฏการณ์แห่งภาษา (นพพร ประชากุล, 2552 : 362)

วรรณกรรมคำผูกแขนอีสานจึงไม่ได้สะท้อนระบบคิดและแนวปฏิบัติของผู้คนในสังคมเท่านั้น หากยังสะท้อนถึงอุดมการณ์ ความเชื่อหรือแม้กระทั่งวิถีการดำรงชีวิตที่ยึดถือเป็นบรรทัดฐานของสังคมได้เป็นอย่างดี การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมคำอวยพรที่ปรากฏในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน เพื่อแสดงให้เห็นการประกอบสร้างอำนาจและอุดมการณ์ผ่านภาษา โดยเชื่อว่าถ้อยคำไม่ใช่เพียงรูปภาษาที่เรียงต่อกัน แต่ถ้อยคำแฝงด้วยเจตนา ความคิดและความเชื่อของผู้กล่าวถ้อยคำนั้นๆ โดยอาศัยกรอบแนวคิดวาทกรรม แนวคิดวิเคราะห์วาทกรรม และแนวคิดอุดมการณ์ทางภาษาในการศึกษาวิเคราะห์ การใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของภาษาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างอำนาจและอุดมการณ์ผ่านภาษาได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาจะทำให้มองเห็น เข้าใจคนอีสานและสังคมอีสานมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวาทกรรมคำอวยพรในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน แสดงให้เห็นการประกอบสร้างอำนาจและอุดมการณ์ผ่านภาษา

ขอบเขตการวิจัย

ตัวบทที่นำมาศึกษา คือ วรรณกรรมคำผูกแขนอีสานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ผู้รวบรวมไว้โดยพิมพ์เป็นเล่มและเอกสารปริวรรตจากเอกสารโบราณ จำนวน 16 ฉบับ และวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานที่เป็นมุขปาฐะ ได้จากการลงภาคสนามสัมภาษณ์หมอสู่วัยญ์ จำนวน 6 คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและมุขปาฐะตามที่กำหนดเอาไว้ในขอบเขตการวิจัย จากนั้นศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาแนวคิดวาทกรรม แนวคิดวิเคราะห์วาทกรรมและแนวคิดอุดมการณ์ทางภาษาทั้งจากเอกสารและงานวิจัย และจัดกระทำข้อมูลวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน โดยใช้กรอบแนวคิดวาทกรรม แนวคิดวิเคราะห์วาทกรรม และแนวคิดอุดมการณ์ทางภาษา แสดงให้เห็นการประกอบสร้างวาทกรรมคำอวยพรว่าเกิดจากอำนาจและอุดมการณ์ใด จากนั้นสรุปผล อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะในการศึกษาประเด็นอื่นที่เป็นการต่อยอดการศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและสังคมต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้พบว่าวาทกรรมคำอวยพรในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน เกิดจากการประกอบสร้างอำนาจและอุดมการณ์ 4 ประการ คือ วาทกรรมคำอวยพรจากศาสนาพุทธ วาทกรรมคำอวยพรจากศาสนาพราหมณ์ วาทกรรมคำอวยพรจากอำนาจเหนือธรรมชาติ และวาท

กรรมคำอวยพรจากความสุขในอุดมคติ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. วาทกรรมคำอวยพรจากศาสนาพุทธ พบว่า พุทธศาสนาได้ถูกสถาปนาขึ้นให้มีอำนาจและความชอบธรรมในการกำหนด กฎ กติกา ระเบียบต่างๆ ในการควบคุม ความประพฤติของผู้คน โดยใช้ “หลักธรรม” เป็นเครื่องมือ อำนาจและอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาจึงกลายเป็นความรู้ ความจริงที่ได้รับการยอมรับ เชื่อถือ ศรัทธาจากคนอิสาน มาโดยลำดับ ซึ่งอำนาจและอุดมการณ์ดังกล่าวนี้สะท้อน ผ่านวรรณกรรมคำผูกแขนอิสานในรูปของวาทกรรม จาก การศึกษาพบวาทกรรมคำอวยพรจากอำนาจของศาสนา พุทธ ดังนี้

1.1 วาทกรรมพระรัตนตรัย พบว่า วรรณกรรม คำผูกแขนอิสานได้นำเสนอภาพของพระพุทธเจ้าผ่าน ถ้อยคำภาษาทั้งเรื่องเล่าในพุทธประวัติ ตลอดจนแสดงให้ เห็นอำนาจบารมีเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ พระพุทธเจ้าจึงได้รับการสถาปนาให้อยู่ในความรับรู้ของ พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปว่าพระองค์ทรงเป็น “ยอด” กว่า สิ่งทั้งปวง ทรงอยู่เหนือมนุษย์ อยู่เหนือผีसाงเทวดาและ สรรพสิ่ง การกล่าวอ้างถึงพระพุทธเจ้าไว้ในวรรณกรรมคำ ผูกแขนอิสาน ด้วยหวังให้พลาณภาพแห่งพระพุทธคุณได้ ช่วยคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย ตลอดจนบันดาลซึ่งความ สุขมาสู่ผู้รับการผูกแขน

ในวรรณกรรมคำผูกแขนอิสานยังกล่าวอ้าง ถึงอำนาจของพระธรรมเป็นส่วนหนึ่งของคำอวยพร เพราะ “พระธรรม” ถือเป็นสัญลักษณ์ของพลังอำนาจ ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถพิชิต ขับไล่สิ่งชั่วร้ายทั้งปวงและสร้าง ความมั่นคงและโชคดียให้กับผู้ที่รักษาศีล ปฏิบัติธรรมตาม แนวทางของพระพุทธศาสนาได้ หลักธรรมคำสอนใน พระพุทธศาสนา จึงเป็นกรอบและเป็นบรรทัดฐานให้คนใน สังคมได้เชื่อถือและปฏิบัติตาม ควบคุมให้คนในสังคมอยู่ ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการกล่าวอ้างอำนาจและ พลาณภาพของพระสงฆ์สาวกทั้งในอดีตและปัจจุบันไว้ใน คำอวยพร ด้วยคนอิสานเชื่อว่าพระสงฆ์สาวก ผู้ปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนด โดยเคร่งครัด พระสงฆ์รูปนั้นจะเปี่ยมไปด้วยพลังอำนาจและ

บุญบารมี คนอิสานจึงเชื่อว่าพระสงฆ์มีพลาณภาพและคุณ อำนวยพิเศษที่จะขจัดปัดเป่าป้องกันภัยพาลและบันดาลความ สุขมาสู่ตนได้ จึงได้นำเอาอำนาจของพระสงฆ์สาวกของ พระพุทธเจ้าทั้งที่ปรากฏในอดีต และปัจจุบันมาประกอบ สร้างเป็นคำอวยพร พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวอ้างมีทั้งพระโณม ทัณญะเถระ พระโมคคัลลานะ หลวงตามหาบัว เป็นต้น

1.2 วาทกรรมภาษาศักดิ์สิทธิ์ พบว่า วรรณกรรม คำผูกแขนอิสานนิยมใช้ภาษาบาลีโดยเฉพาะในรูปของคาถา ภาษาบาลี ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศักดิ์สิทธิ์ให้กับ วรรณกรรมคำผูกแขน เพราะคาถาภาษาบาลีเป็น “ภาษา พุทธ ภาษาธรรม ภาษาพระ” การนำภาษานี้มาประกอบ ไว้จะทำให้เกิดพลังอำนาจ ทำให้คนเชื่อถือศรัทธา ทำให้ การประกอบพิธีกรรมดำเนินไปด้วยความศักดิ์สิทธิ์ ทั้งยัง ถือว่าภาษาบาลีเป็นภาษาเก่าแก่ที่มีมาก่อนพุทธศาสนา เป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าใช้ประกาศศาสนาด้วย การสร้าง ภาพ ให้คุณค่า ให้ความหมายและให้รายละเอียดที่แตก ต่างจากภาษาอื่นๆ ตลอดจนแสดงให้เห็นความพิเศษของ ภาษาดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ผู้คนเกิดความเชื่อถือศรัทธา ต่อภาษาบาลี จึงทำให้ภาษาบาลีถูกสถาปนาขึ้นบนความ รับรู้ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปว่าเป็น “ภาษาศักดิ์สิทธิ์” เหนือกว่าภาษาอื่นๆ ขณะเดียวกันก็เบียดขับภาษาอื่นๆ ให้ กลายเป็นภาษาธรรมดาทั่วไป ความเหนือกว่านี้เองที่แสดง ให้เห็นถึงพลังอำนาจของภาษาอันเป็นผลมาจากภาคปฏิบัติ การจริงของวาทกรรม คนอิสานจึงมีความเชื่อว่า “ภาษา บาลี” เป็น “ภาษาศักดิ์สิทธิ์” มีอิทธิฤทธิ์และพลังอำนาจใน การคุ้มครองป้องกันมนุษย์จากภัยอันตรายทั้งหลายได้ ความ เชื่อดังกล่าวนี้จึงส่งผลให้มีการนำภาษาบาลีในรูปของคาถา ต่างๆ มาประกอบสร้างเป็นคำอวยพร

1.3 วาทกรรมบุญ พบว่า “บุญ” ในสังคม อิสานถูกตอกย้ำผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดย ใช้วรรณกรรม ภาษิต คำสอน วิถีปฏิบัติ ฮีต-คอง พิธีกรรม ฯลฯ เป็นเครื่องมือชุดความคิดเรื่องบุญจึงซึมซับลงไป ในจิตใต้สำนึกของคนอิสาน ทำให้เกิดการยอมรับโดยุษณีว่า “บุญ” นำไปสู่ความสุขและความมั่งคั่งมั่นคงในชีวิต อันเป็น สภาพ สภาวะที่น่าชื่นชมและพึงปรารถนา ขณะเดียวกันก็ เบียดขับกีดกันสิ่งที่ไม่ใช่บุญหรือสิ่งที่ตรงข้ามกับบุญ เช่น “กรรม เวร บาป เคาระห์” ออกไปเพราะนำไปสู่สภาพหรือ

สภาวะที่ไม่พึงประสงค์ จากการให้คุณค่าให้ความสำคัญต่อ “บุญ” บุญจึงกลายเป็นบรรทัดฐานหล่อหลอม ชัดเกลาคิด ความคิด ค่านิยมตลอดจนวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนอีสาน อำนาจและอิทธิพลของบุญส่งผลให้คนอีสานปรารถนาในการที่จะเข้าถึงจึงถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน

2. วาทกรรมคำอวยพรจากศาสนาพราหมณ์ พบว่า คติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ได้กลายมาเป็นข้อกำหนด เป็นระเบียบแบบแผนพิธีกรรมให้มนุษย์ได้ปฏิบัติตามว่า หากปรารถนาจะประสบความสำเร็จ ยอยากให้เทพเจ้าดลบันดาลช่วยเหลือคุ้มครอง ก็จะต้องสยบยอมด้วยการเคารพบูชากราบไหว้พร้อมทั้งกระทำเช่นสรวงบวงสรวง พิธี สวดมนต์ อ้อนวอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะของวาทกรรม เป็นการใช้อำนาจควบคุมสังคมผ่านทางเทพเจ้าที่เคารพนับถือตลอดจนอำนาจของพราหมณ์ในฐานะผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ พิธีกรรมการผูกแขนก็เช่นเดียวกันเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากพราหมณ์ประสานกับความเชื่อเรื่องขวัญตลอดจนความเชื่อในศาสนาพุทธ วรรณกรรมคำผูกแขนอีสานจึงพบวาทกรรมคำอวยพรจากศาสนาพราหมณ์ ดังนี้

2.1 วาทกรรมเทพเจ้า พบว่า มหาเทพที่พบในตัวบทวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานมีอยู่ 3 องค์ คือ พระพรหม พระวิษณุและพระศิวะ การอ้างอิงมหาเทพดังกล่าวคงมุ่งให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา เกิดความเข้มแข็ง ศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรม เพราะมหาเทพทั้งสามถูกสถาปนาบนความรับรู้ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ที่มีฤทธิ์เดชพละานุภาพ พลังอำนาจที่จะบันดาลความสุขความเจริญได้ นอกจากนี้ยังปรากฏชื่อของพระอุมา กล่าวกันว่าอำนาจแห่งพระอุมานั้นยิ่งใหญ่หาสิ่งใดเทียบมิได้ ประทานกำลังวังชาให้กับอัสตรี ทำลายสิ่งชั่วร้าย ตลอดจนประทานบริวารและอำนาจในการปกครอง นอกจากมหาเทพทั้งสามและพระอุมา ยังพบการนำเอาอำนาจของตัวละครในวรรณคดีสันสกฤต โดยเฉพาะจากเรื่องรามเกียรติ์มาเป็นส่วนหนึ่งของคำอวยพรด้วย เช่น พระฤๅษีนารอท หนุมาน เป็นต้น ทั้งนี้ด้วยเป็นตัวละครสำคัญที่มีฤทธิ์พละานุภาพ มีอิทธิปาฏิหาริย์ และถูกสถาปนาให้อยู่ในฐานะเสมือนหนึ่งเทพเจ้าที่จะบันดาลประทานพรให้กับมนุษย์ได้

2.2 วาทกรรมถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์ พบว่า ถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์ที่กล่าวถึงนี้คือ “โอม” “โอม” ถูกสถาปนาให้เป็นอักษร สัญลักษณ์ ถ้อยคำอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นหัวใจของศาสนาพราหมณ์ ด้วยเหตุว่าถูกประกอบสร้างคุณค่าและให้ความหมายในฐานะเป็นอักขระที่เกิดจากการเรียกพระนามของพระตรีมูรติทั้ง 3 รวมเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งแยกได้ดังนี้คือ อะมาจากเสียงพยางค์สุดท้ายของคำว่า พระศิวะ (อะ) อุ มาจากเสียงพยางค์สุดท้ายของคำว่า พระวิษณุ (อุ) มะ มาจากเสียงพยางค์สุดท้ายของคำว่า พระพรหมะ (มะ) “อะ อุ มะ” เมื่ออ่านออกเสียงให้ต่อเนื่องกัน จึงเกิดเป็นคำว่า “โอม”

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเนื้อความที่ตามหลังคำว่าโอมแล้ว โดยมากมักจะกล่าวถึงอำนาจจากศาสนาพุทธเป็นสำคัญ “โอม” ถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์ที่สรวงไว้สำหรับสวดเป็นคำขึ้นต้นเพื่อบูชาเทพเจ้า จึงถูกลดบทบาทลงเป็นเพียงสัญลักษณ์ของถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาพราหมณ์เท่านั้น ขณะเดียวกันก็ถูกปรับเปลี่ยนเคลื่อนย้าย และถูกสถาปนาประหนึ่งเป็นคำสวดในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ มีการให้ความหมายใหม่ว่า “โอม” มาจากการประกอบสร้างคำและมีความหมายดังนี้ “อะ” มาจากคำว่า อรหัง หมายถึง พระพุทธเจ้า “อุ” มาจากคำว่า อุตตมธัมมัง หมายถึง พระธรรม “มะ” มาจากคำว่า มหาสังฆะ หมายถึง พระสงฆ์ แม้จะเกิดการปะทะประสานช่วงชิงพื้นที่และความหมายดังกล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะในทางพราหมณ์หรือพุทธ การใช้คำว่า “โอม” ก็ล้วนมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เข้มแข็ง เกิดความเป็นสิริมงคลให้แก่พิธี วาทกรรม “โอม” จึงมีพลังอำนาจมากพอที่จะทำให้วรรณกรรมคำผูกแขนบทนั้นๆ ดูทรงคุณค่า เข้มแข็ง ศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ และพลังอำนาจที่จะช่วยให้ผู้รับการผูกแขนเกิดความฮึกเหิม เกิดกำลังใจที่เข้มแข็ง สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลของภาคปฏิบัติการของวาทกรรมทั้งสิ้น

2.3 วาทกรรมฝ่ายศักดิ์สิทธิ์ พบว่า ฝ่ายเป็นวัตถุพิธีที่สำคัญสำหรับการผูกแขน ในตัวบทวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน พบว่า มีการประกอบสร้างฝ่ายผูกแขนให้กลายเป็น “ฝ่ายศักดิ์สิทธิ์” 3 ลักษณะ คือ 1) ความศักดิ์สิทธิ์ของฝ่ายในมิติที่มาจากพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเมืองฟ้า เมืองสวรรค์ กับเมืองคนผ่านถ้อยคำภาษาที่จัดระดับสูงต่ำของสรรพสิ่งสื่อให้เห็นถึง

ความหมายที่มีพลังอำนาจและมีเส้นแบ่งของความศักดิ์สิทธิ์กับความสามัญ 2) ความศักดิ์สิทธิ์ของฝ่ายในมิติของผู้เสกสร้าง เป็นการนำเอาชื่อผู้มีอำนาจเหนือกว่ามนุษย์มากกล่าวอ้างเพื่อเป็นหลักประกัน ครอบงำหรือยืนยันความเป็น “ฝ่ายศักดิ์สิทธิ์” ให้มีน้ำหนักและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น 3) ความศักดิ์สิทธิ์ของฝ่ายในมิติของคำเรียกขาน ที่ให้ความหมายผ่านถ้อยคำภาษาเป็นการให้รายละเอียดที่ทำให้คู่ผู้เสกมีความพิเศษแตกต่าง อันนำไปสู่การช่วงชิงความเหนือกว่าเส้นตายทั่วไป บุคคลเมื่อได้รับการผูกแขนจากฝ่ายดังกล่าวย่อมจะเกิดความรู้สึกพึงใจ มั่นใจ อบอุ่นใจว่าเมื่อ “ฝ่ายศักดิ์สิทธิ์” ถูกมัดที่ข้อมือของตนเมื่อใด นั่นก็หมายความว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์เริ่มทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองปิดเป่าทุกข์โศกโรคภัยและบันดาลให้ถึงความสุขความเจริญ อันจะส่งผลทางจิตวิทยาให้มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่สมบูรณ์แข็งแรงสืบต่อไป

2.4 วาทกรรมฤกษ์ ยามมงคล พบว่า การหาฤกษ์ ยาม ในการเริ่มต้นทำกิจกรรมต่างๆ ถือเป็นการสร้างความพร้อมความรอบคอบเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ สำเร็จด้วยดี เป็นการสร้างขวัญกำลังใจและเสริมสิริมงคลในการประกอบกิจการงานต่างๆ จากความเชื่อนี้ได้ถูกหล่อหลอมเข้ากับระบบความรู้ ความจริงจนกลายเป็นสามัญสำนึก ที่รับรู้เข้าใจกันได้ในสังคมโดยไม่ต้องตั้งคำถาม ความเชื่อดังกล่าวนี้จึงมีอำนาจครอบงำ ควบคุมความคิด วิถีชีวิตของชาวอีสานให้ประพฤติปฏิบัติตามและเดินตามกรอบวาทกรรมฤกษ์ ยาม ดังนั้นในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานจึงพบว่ามีการบรรจุชุดคำ “วันดี วันชอบ วันชัย วันมงคล” ไว้ในตัวบทเพื่อหวังผลทางจิตใจ ให้ผู้ฟังหรือผู้รับการผูกแขนเกิดความเชื่อมั่น เกิดพลังใจที่เข้มแข็งในการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสติ มีขวัญกำลังใจที่ดี

3. วาทกรรมคำอวยพรจากอำนาจเหนือธรรมชาติ พบว่า อำนาจเหนือธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของคนอีสานตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายและเป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกสืบทอดกันมานับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน อำนาจเหนือธรรมชาติจึงเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงจารีตปฏิบัติที่สำคัญใน

สังคมอีสาน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลในการเป็นกรอบกำหนดค่านิยม อุดมการณ์และแนวทางในการปฏิบัติของคนในสังคม คนอีสานยังมีความต้องการพึ่งพาอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อหวังผลดลบันดาล ในสิ่งที่ตนปรารถนา เหตุดังกล่าวนี้เองจึงพบว่ามีการเอ่ยอ้างอำนาจเหนือธรรมชาติไว้ในวรรณกรรมคำผูกแขน ดังนี้

3.1 วาทกรรมเทวดาฝ่ายพุทธ พบว่า ในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน กล่าวถึงพระอินทร์และพระแม่ธรณี ซึ่งทั้งสององค์ล้วนมีประวัติความเป็นมาทั้งในตำนานของศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ถึงแม้ศาสนาพุทธจะไม่นับถือเทพเจ้า แต่เพื่อภาพความยิ่งใหญ่และบารมีของพระพุทธเจ้า จึงปรากฏตำนานเรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นการเข้ามาของพระอินทร์และพระแม่ธรณี ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือพระพุทธเจ้าและปกป้องพระศาสนาให้มั่นคงยั่งยืนสืบมา จึงเป็นที่รับรู้และเข้าใจโดยทั่วไปว่าทั้งสององค์เป็นเทวดาฝ่ายพุทธและถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติที่คนอีสานให้ความเคารพศรัทธาเรื่อยมา การนำชื่อพระอินทร์และพระแม่ธรณีมากกล่าวอ้างในวรรณกรรมคำผูกแขนก็เพื่อหวังให้เรื่องราวอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์มีส่วนช่วยทำให้ตัวบทวรรณกรรม คำผูกแขนและพิธีกรรมการผูกแขนมีความศักดิ์สิทธิ์และเข้มแข็งมากขึ้น

3.2 วาทกรรมพญาแถน พบว่า ความเชื่อเรื่องพญาแถนมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนอีสานในอดีต ทั้งในการกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิต การกำหนดแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข ด้วยความเข้าใจว่าพญาแถนสามารถบันดาลความอุดมสมบูรณ์ ความสุข ความร่ำรวยมาสู่มนุษย์ได้ การนำเอาชื่อของพญาแถนในฐานะเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อดั้งเดิมของคนอีสานมากกล่าวไว้เป็นส่วนหนึ่งในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในอำนาจเหนือธรรมชาติด้วยความเคารพยำเกรง จนนำมาสู่การเชื่อถือศรัทธาอย่างมั่นคง

3.3 วาทกรรมมาเยอขวัญเอย พบว่า ในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานมักจะปรากฏคำว่า พังเยอ มาเยอ หรือมาเยอขวัญเอย อยู่ในหลายสำนวน คำว่า “เยอ” เป็นคำที่ใช้เพื่อเป็นเครื่องระลึกนึกถึงคุณงามความดีของปู่เยอ ย่าเยอ ทั้งยังสะท้อนให้เห็นภาพว่าในอดีตนั้นคนอีสาน

เคยนับถือบูชาบรรพบุรุษทั้งสองนี้ เพราะถือว่าปู่เอย ย่าเอย เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ในการคุ้มครองป้องกัน มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งยังเป็นบรรพบุรุษที่เป็นผู้ช่วยให้เกิดสรรพชีวิต บันดาลความอยู่ดีมีสุข ความอุดมสมบูรณ์ มาให้ผู้คนและบ้านเมือง คำว่า “เอย” จึงเป็นเครื่องหมาย ถ้อยคำ ภาษาศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นชื่อของผู้มีอำนาจตามลัทธิความเชื่อดั้งเดิมที่มีอิทธิฤทธิ์ในการดลบันดาลความสำเร็จต่างๆ มาสู่มนุษย์ได้

4. วาทกรรมคำอวยพรจากความสุขในอุดมคติ พบว่า วรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน ได้สะท้อนให้เห็นความต้องการ ยศศักดิ์อัครสถาน ชื่อเสียงเกียรติยศ การได้รับยกย่องยอมรับ ฯลฯ เพื่อเป็นการทดแทน ขดเชย หรือลบภาพความเป็นอื่นที่คนอื่นหยิบยื่นให้ ถ้อยคำภาษาจึงมีอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อฝังแฝงอยู่เบื้องหลัง โดยเฉพาะวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานนับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่สะท้อนภาพความปรารถนา ความอยากมีทรัพย์สินเงินทอง รยยนต์ บ้าน ที่ดิน ยศศักดิ์อัครสถาน การยอมรับ ฯลฯ ซึ่งนำไปสู่จุดมุ่งหมายว่าด้วย “ความสุข” ได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาพบว่าวาทกรรมความสุขในอุดมคติ ดังนี้

4.1 วาทกรรมเจ้าคนนายคน พบว่า ในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน วาทกรรม “เจ้าคนนายคน” เป็นวาทกรรมที่มีอิทธิพลต่อชุดความคิดของคนอีสานเป็นอย่างมาก ในชีวิตประจำวันพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ครู อาจารย์ เมื่อเวลาจะผูกแขนให้ลูกหลาน มักอวยพร “ให้” ได้เป็นเจ้าคนนายคน” ด้วยมีความเชื่อว่าการเป็นเจ้าคนนายคนหรือการเป็นข้าราชการนั้น มีเงินเดือนมีตำแหน่งหน้าที่การงานมั่นคง ด้วยความคิดเช่นนี้ทำให้คนอีสานมองว่าข้าราชการเป็นผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ พร้อมกับกำหนดตำแหน่งหน้าที่ให้สูงส่งกว่าชาวบ้านทั่วไป อำนาจ วาสนา บารมี ตำแหน่ง ยศศักดิ์จึงถูกนำมาประกอบสร้างเป็นคำอวยพร ด้วยเข้าใจว่าทุกคนล้วนมีความปรารถนาที่จะอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ที่นำมาซึ่งความสุข ความสบาย มีชื่อเสียงเกียรติยศ ได้รับการยกย่องยอมรับสรรเสริญ และหลีกเลี่ยงจากสภาพความยากจนต่ำต้อยที่ตนประสบอยู่นั่นเอง

4.2 วาทกรรมมั่งมีศรีสุข พบว่า ในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานคำอวยพรส่วนใหญ่มุ่งไปที่การให้คุณค่าและความสำคัญกับบ้านที่อยู่อาศัย การกินอยู่ เงิน ทอง แก้ว

แหวน ด้วยสิ่งเหล่านี้คือสิ่งอันพึงปรารถนาอันเป็นอุดมคติของทุกคน แก้ว แหวน เงินทอง ทรัพย์สินสมบัติ ช้างม้า วัวควาย ไร่นา ข้าทาสบริวาร ฯลฯ จึงเป็นสัญลักษณ์แทน “อำนาจ” ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ได้ตั้งใจปรารถนา คนมีทรัพย์สินสมบัติอัครสถานก็คือ คนที่มีอำนาจจะพูดจะทำกิจการใดๆ ก็มีคนเชื่อถือและปฏิบัติตาม คนอีสานจึงมีความปรารถนาที่จะร่ำรวยทรัพย์สินเงินทอง ในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานจึงปรากฏวาทกรรมมั่งมีศรีสุขเป็นสำคัญ

4.3 วาทกรรมอยู่ดีมีเฮ พบว่า ในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน เนื้อหาคำอวยพรมุ่งให้ผู้รับการผูกแขน “อยู่ดีมีเฮ” หรือ “อยู่เย็นเป็นสุข” สะท้อนให้เห็นความปรารถนาของการมีสุขภาพดี โดยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อันเป็นยอดปรารถนาของทุกคน นอกจากความปรารถนาให้มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสุขภาพใจที่ดีอันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่ยืนยาวแล้ว ยังปรากฏวาทกรรมความงามที่ถือเป็นรูปแบบของการใช้ภาษาที่สะท้อนวิถีคิดของผู้คนในสังคมอีสานเกี่ยวกับความงามอีกด้วย ความงามถือเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจได้ตัวอย่างหนึ่ง เพราะมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมและมุมมองของคนอีสานโดยเฉพาะการกำหนดคุณค่า ให้ความหมาย ของความงามทางกายภาพ ผ่านรูปร่างหน้าตา อันแสดงให้เห็นความปรารถนาอันเป็นอุดมคติของทุกคนโดยเฉพาะผู้หญิง

อภิปรายผล

วรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน นับว่าเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชนอีสาน ช่วยให้คนอีสานมีความมั่นคงทางใจ มีความสบายใจขึ้น เพราะพิธีกรรมการผูกแขนเกี่ยวข้องกับการขอรับรองให้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ตนเคารพนับถือมาช่วยเหลือในสิ่งที่ตนเองไม่มั่นใจ หรือให้มาบันดาลในสิ่งที่ตนเองปรารถนา ผู้รับการผูกแขนยังคงเชื่อว่า สุขภาพความสำเร็จจะเกิดขึ้นตาม คำอวยพรด้วยการบันดาลจากอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคคล ย่อมตกอยู่ภายใต้อำนาจของวาทกรรม ดังที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอาหาร (2554 : 19-27) ได้กล่าวไว้ว่า วาทกรรมเป็นเรื่องของอำนาจซึ่งอำนาจในที่นี้ไม่ใช่เรื่องของการกดขี่ บังคับโดยตรง วาท

กรรมเป็นมากกว่าภาษา คำพูดแต่ยังหมายรวมถึงจารีตประเพณี ความเชื่อ คุณค่าและสถาบันต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ

ดังนั้นวาทกรรมคำอวยพรในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน ที่ได้แสดงรายละเอียดมาโดยลำดับจึงไม่เพียงรูปภาษาหรือคำพูดเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทที่สำคัญในการเผยแพร่หลักแนวคิด อุดมการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ทั้งนี้เพราะรูปแบบวรรณกรรมนั้นมีทั้งคำอวยพร คำอบรมสั่งสอน ข้อห้าม รวมถึงแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิต เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเสมือนความรู้ที่อีกมุมหนึ่งก็คือ “อำนาจ” นั่นเอง อำนาจที่ว่านี้ถูกขัดเกลาด้วยคุณค่า ระเบียบคิด ค่านิยมต่าง ๆ โดยผู้มีอำนาจในการประกอบสร้างความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นความคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมหลักของสังคมนั้น ๆ ในช่วงเวลานั้น ๆ ที่ถูกนำไปฝังฝังไว้ในตัวบท

เป็นที่น่าสังเกตว่าในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานหลายสำนวนปรากฏวาทกรรมคำอวยพรทั้งจากศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ ตลอดจนจากความสุขในอุดมคติอยู่ในตัวบทเดียวกัน ปรากฏการณ์นี้ตอกย้ำความเป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปฐม หงษ์สุวรรณ (2556 : 19) ที่กล่าวว่าพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน คือพุทธศาสนาที่พบอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนอีสานในลักษณะที่ผสมกลมกลืนกับคติความเชื่อและพิธีกรรมดั้งเดิมโดยเฉพาะความเชื่อเรื่องพราหมณ์ ผีและอำนาจเหนือธรรมชาติต่างๆ ทั้งความเชื่อเรื่องผีฟ้าผีแถน ผีบ้านผีเมือง ความเชื่อเรื่องขวัญ เป็นต้น

วาทกรรมคำอวยพรในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานจึงสะท้อนให้เห็นการบูรณาการทางความเชื่อ “พุทธพราหมณ์ ผี” เข้าด้วยกัน ในลักษณะของการยอมรับ การประนีประนอมและการผสมกลมกลืนความเชื่อเข้าด้วยกันอย่างลงตัว หากจะพิจารณาในแง่ของวาทกรรมจะพบว่า การกล่าวอ้างอำนาจจากพุทธศาสนา อำนาจจากศาสนาพราหมณ์ อำนาจเหนือธรรมชาติตลอดจนอำนาจของความสุขในอุดมคติ หรือแม้กระทั่งการมอบอำนาจหรือขอบธรรมให้กับหมอสู่วัย ผู้อาวุโสชาย ผู้อาวุโสหญิง พ่อ แม่ หรือผู้ที่เคารพนับถือทำหน้าที่เป็นผู้ผูกแขนอวยพร ล้วนแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ อำนาจที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีเหนือมนุษย์ อำนาจที่ผู้อาวุโส

ในสังคมมีเหนือกว่าคนทั่วไป เมื่อสิ่งเหล่านี้ถูกกำหนดด้วยกรอบ จารีตประเพณี พิธีกรรม ทำให้ผู้คนในสังคมยอมรับในอำนาจที่เหนือกว่าเหล่านี้แล้วนำไปสู่การปฏิบัติตามโดยดุขณิ

วรรณกรรมคำผูกแขนอีสานจึงเป็นพื้นที่สำหรับการแสดงออกซึ่งอำนาจและช่วยค้ำยันสถานะที่สูงส่งของผู้มีอำนาจเช่นกัน เหตุนี้ภาษาจึงถูกนำไปใช้เพื่อเจตนาในเชิงอำนาจ เพราะผู้ใดมีอำนาจในการสร้างความหมายผ่านวาทกรรม ผู้นั้นก็ยังสามารถกำหนดกรอบแนวคิดตลอดจนวิถีปฏิบัติให้ผู้คนในสังคมดำเนินตามได้ การมองภาษาโดยเพิ่มมิติของการประกอบสร้างอำนาจผ่านอุดมการณ์หลักทางสังคม โดยการบูรณาการระหว่างภาษาศาสตร์และสังคมวิทยาจึงเป็นการช่วยถอดรหัสอำนาจที่ฝังแฝงอยู่ในรูปของภาษาได้ประการหนึ่ง วาทกรรมคำอวยพรจึงมิได้เป็นเพียงกระบวนการสื่อสารเพื่อให้เป็นไปตามระบบของการสื่อสารผ่านพิธีกรรมการผูกแขนเท่านั้น หากแต่วาทกรรมคำอวยพรได้กลายเป็นกระบวนการในการสร้างตัวตนและความหมายให้กับสรรพสิ่งต่างๆ โดยมีลักษณะเป็นชุดความคิดที่แฝงเร้นด้วยอำนาจและอุดมการณ์ทางสังคมได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานยังไม่แพร่หลายเหมือนวรรณกรรมคำสู่ขวัญหรือวรรณกรรมอีสานประเภทอื่นๆ จึงควรมีการศึกษาวรรณกรรมคำผูกแขนอีสานด้วยทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญศิลป์โอฬาร. (2554). *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์ : แนวคิดและการนำมาศึกษา วาทกรรมในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร ประชากุล. (2552). *ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวาทกรรม*. กรุงเทพฯ : อ่าน.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2556). *นานมาแล้ว : มีเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ชีวิต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พิณทอง. (2534). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม.